

David Harvey

Política anticapitalista en temps de coronavirus

Publicat a *Jacobin*, març 2020

Trad. Antoni Montserrat

Intento interpretar, entendre i analitzar el flux diari de les notícies, tendeixo a localitzar el que està passant amb el rerefons de dos models de com funciona el capitalisme que són distintius però es creuen. El primer pla rau en la cartografia de les contradiccions internes de circulació i acumulació de capital com a fluxos del valor de diners a la recerca de beneficis a través dels diferents "moments" (com els anomena Marx) de producció, realització (consum), distribució i reinversió. És un model de l'economia capitalista com una espiral d'expansió infinita i creixement. Es fa bastant complicat, ja que es desenvolupa a través de, per exemple, les lents de rivalitats geopolítiques, els desenvolupaments geogràfics desigual, les institucions financeres, les polítiques estatals i les reconfiguracions tecnològiques, i de la troca sempre de les canviants divisions laborals i relacions socials.

Concebem aquest model, no obstant això, com quelcom incrustat en un context més ampli de reproducció social (en llars i comunitats), en contínua i sempre evolucionant relació metabòlica amb la natura (incloent la "segona naturalesa" de la urbanització i l'entorn construït) i tot tipus de formacions culturals, científiques (basades en el coneixement), religioses i socials que creen poblacions humanes de manera característica en el temps. Aquests "moments" incorporen l'expressió activa de les aspiracions, necessitats i desitjos, el desig de coneixement i significat i la recerca en evolució de la satisfacció en un context de canvi dels arranjaments institucionals, respostes polítiques, confrontacions ideològiques, pèrdues, morts, derrotes, frustracions i alienacions, tot resultat en un món de marcada diversitat geogràfica, cultural, social i política. Aquest segon model constitueix en podríem dir la meua comprensió operativa del capitalisme global com a formació social distintiva, mentre que la primera fa referència a les contradiccions del motor econòmic que mou aquesta formació social al llarg de determinats camins de la seva evolució històrica i geogràfica.

Espiral

Quan vaig llegir per primera vegada sobre un coronavirus que guanyava terreny a la Xina el 26 de gener de 2020, immediatament vaig pensar en l'impacte que tindria sobre la dinàmica global de l'acumulació de capital. Sabia pels meus estudis del model econòmic que els bloqueigs i les alteracions en la continuïtat del flux de capitals resultarien en devaluacions, i que l'extensió i aprofundiment de les devaluacions significaria l'inici de la crisi. També va ser molt conscient que la Xina és la segona economia més gran del món i que efectivament havia rescatat el capitalisme global de les seqüeles de la crisi 2007 –2008, de manera que qualsevol cop a l'economia xinesa estava destinat a tenir greus conseqüències per a una economia global que ja era, en qualsevol cas, en una situació de risc. El model existent d'acumulació de capital ja era, em semblava, en dificultat. Els moviments de protesta s'estaven succeint gairebé a tot arreu (de Santiago a Beirut), molts dels quals es van centrar en el fet que el model econòmic dominant no funcionava bé per a la majoria de la població. El model

neoliberal es basa cada vegada més en el capital fictici i en una gran expansió de l'oferta monetària i la creació de deute. S'enfronta al problema de la insuficient demanda efectiva per realitzar els valors que el capital és capaç de produir. Llavors, com podria el model econòmic dominant, amb la seva legitimitat en descomposició i la seva delicada salut, absorbir i sobreviure els inevitables impactes del que podria convertir-se en una pandèmia? La resposta depenia d'unambally en quant temps l'alteració podia durar i estendre's, ja que, tal com va assenyalar Marx, la devaluació no es produeix perquè els béns no es poden vendre, sinó perquè no es poden vendre a temps.

Durant molt de temps havia rebutjat la idea de "natura" com quelcom extern i separat de la cultura, l'economia i la vida quotidiana. Prenc una visió més dialèctica i racional de la relació metabòlica amb la natura. El capital canvia les condicions ambientals de la seva pròpia reproducció, però ho fa en un context de conseqüències no previstes (com el canvi climàtic) i amb el rerefons de les forces evolutives autònomes i independents que estan perpètuament reconfigurant les condicions mediambientals. Des d'aquest punt de vista, no hi ha res que sigui un autèntic desastre natural. Els virus estan mutant tot el temps, segur. Però les circumstàncies en què una mutació es converteix en una amenaça per a la vida depenen de les accions humanes.

Hi ha dos aspectes rellevants. En primer lloc, les condicions ambientals augmenten la probabilitat de mutacions vigoroses. És plausible esperar, per exemple, que els sistemes d'alimentació intensiu o aleatòria a les zones subtropicals humides poden contribuir a això. Aquests sistemes existeixen en molts llocs, incloent la Xina, Sud del lang-Tsé i el sud-est asiàtic. En segon lloc, les condicions que afavoreixen la transmissió ràpida a través dels cossos receptors varien molt. Semblaria que les poblacions humanes d'alta densitat són un objectiu receptor fàcil. És ben sabut que les epidèmies de xarampió, per exemple, només floreixen en grans nuclis de població urbana, però s'estan esvaint ràpidament en regions escassament poblades. Com els humans interactuen entre ells, moure's, indisciplina, o oblidar rentar-se les mans afecta com es transmeten les malalties. En els últims temps, el SARS, la grip aviària i els porcs semblen haver abandonat la Xina o el sud-est asiàtic. La Xina també ha patit enormement la pesta porcina, que ha provocat la massacre de porcs en massa i l'augment dels preus de la carn de porc. No estic dient tot això per acusar la Xina. Hi ha molts més llocs on els riscos ambientals de la mutació i la propagació són alts. La "grip espanyola" de 1918 pot haver vingut de Kansas i Àfrica pot haver incubat el VIH/SIDA, i certament va començar el Nil Occidental i el virus de l'ebola, mentre que dengue sembla florir a Amèrica Llatina. Però l'impacte econòmic i demogràfic de la propagació del virus depèn de les esquerdes i vulnerabilitats del model econòmic hegemònic.

Jo no estava massa sorprès que COVID-19 va ser descobert inicialment a Wuhan (encara que no se sap si es va originar allà). Era evident que els efectes locals serien substancials i que, considerant que era un centre de producció important, hi hauria repercussions econòmiques globals (encara que no tenia ni idea de la magnitud). La gran pregunta era com el contagi i la propagació podria ocórrer, i quant de temps durarà (fins que es va trobar una vacuna). L'experiència prèvia havia demostrat que un dels inconvenients de l'augment de la globalització rau en l'impossible que és aturar la ràpida propagació internacional de noves malalties. Vivim en un món enormement connectat en el qual gairebé tothom viatja. Les xarxes humanes de possible difusió són

immenses i obertes. El perill (econòmic i demogràfic) seria que l'alteració duraria un any o més.

Encara que hi va haver una caiguda immediata en els mercats de valors quan es va conèixer la primera notícia, això va ser seguit per un mes o més quan els mercats van colpejar més pujades. Les notícies semblaven indicar que tot era encara com de costum, excepte a la Xina. Semblava que es creia que anàvem a experimentar una repetició del SARS, que va acabar contenint-se amb força rapidesa i amb un impacte global bastant petit, fins i tot si tenia una alta mortalitat i va crear un pànic innecessari (vist Bull passat) en els mercats financers. Quan va aparèixer COVID-19, la reacció dominant va ser presentar-la com una reedició del SARS, fent que el pànic fos superflu. El fet que l'epidèmia s'arrossegés per la Xina, que es va mobilitzar ràpidament i sense pietat per contenir les seves repercussions també va portar a la resta del món a tractar per error el problema com una cosa que estava succeint "allà" i, per tant, lluny de la vista i el pensament, acompanyada per alguns signes inquietants de la xenofòbia antixinesa. L'ungha que amb el virus es va punxar la història triomfal en cas contrari del creixement de la Xina va ser rebut en certs cercles d'administració de Trump.

No obstant això, les històries d'interrupcions de les cadenes de producció globals que passaven per Wuhan van començar a circular. En gran part, certes línies de productes o empreses (com Apple) van ser ignorades o tractades com un problema. Les devaluacions eren locals i particulars i no sistèmiques. Els signes de la caiguda de la demanda dels consumidors també van ser minimitzats, encara que aquestes grans empreses, com McDonald's i Starbucks, que tenia grans operacions en el mercat domèstic xinès, va haver de tancar les seves portes per un temps. L'any nou xinès se solapen amb el brot de virus emmascarat el seu impacte durant gener. La complaença d'aquesta resposta va ser greument mal col·locada.

Notícies inicials de la propagació internacional del virus ens venien a dir que era ocasional i episòdica amb un brot sever a Corea del Sud i alguns punts d'accés més com l'Iran. Va ser el brot italià que va desencadenar la primera reacció violenta. El col·lapse del mercat de valors, que va començar a mitjan febrer, va ser una mica fluctuant, però a mitjans de març s'havia portat a una devaluació neta de gairebé el 30% en els mercats borsaris de tot el món.

L'augment exponencial en els contagis va conduir a una panòpia de les respostes sovint incoherents i sovint plenes de pànic. El president Trump entén una representació de l'intent d'aturar el mar davant d'una marea potencial de l'augment de la malaltia i la mort. Algunes de les respostes han estat veritablement estranyes. Tenir les taxes d'interès més baixes de la Fed als ulls d'un virus semblava estrany, fins i tot si es va reconèixer que la mesura estava destinada a alleujar l'impacte en els mercats en lloc d'aturar el virus d'avançar.

Gairebé a tot arreu, les autoritats públiques i els sistemes sanitaris es van sorprendre per pocs treballadors. 40 anys de neoliberalisme a tot el nord i Sud-Amèrica, i Europa, havia deixat l'opinió pública plenament exposada i mal preparada per fer front a una crisi de salut, tot i que els ensurts previs del SARS i l'ebola proporcionaven bastants advertiments, així com lliçons convincents sobre què fer. En moltes parts de l'anomenat món "civilitzat", els governs locals i regionals, que invariablement constitueixen la primera línia de promoció de la salut pública i emergències sanitàries

d'aquest tipus, s'havien privat de finançament a través d'una política d'austeritat destinada a finançar tallis i subvencions fiscals a empreses grans i riques.

Grans empreses farmacèutiques [Big Pharma] les grans corporacions tenen poc o cap interès en la recerca sense ànim de lucre en malalties infeccioses (com és el cas de tots els coronavirus que han estat ben coneguts des de la dècada de 1960). Les grans empreses farmacèutiques rarament inverteixen en prevenció. Tenen poc interès a invertir per tal d'estar preparats per a una crisi de salut pública. Li encanta projectar cures. El malalt que som, més diners fan. Prevenció no contribueix al valor de l'accionista. El model de negoci aplicat a la provisió de salut pública elimina el superàvit que es tractava de les capacitats que caldria en una emergència. La prevenció no era ni tan sols una àrea de treball temptadora per justificar formes de col·laboració publicoprivada. El president Trump havia reduït el pressupost del Center for Disease Control (CDC) i dissolgué el grup de treball de pandèmia del Consell de seguretat nacional amb el mateix esperit, alhora que tallava finançament per a totes les investigacions, inclòs el canvi climàtic. Si volia convertir-se en antropomorfe i metafòrica sobre això, vaig concloure que COVID-19 constitueix una venjança de la natura durant més de 40 anys de maltractament groller i abusi a les mans de l'extractivisme neoliberal violenta i desregulada. .

Pot ser simptomàtic que els països menys neoliberals, Xina i Corea del Sud, Taiwan i Singapur, han passat fins ara a través de la pandèmia en una millor posició que Itàlia, encara que l'Iran nega aquest argument com un principi universal. Si bé hi ha hagut molta evidència que la Xina va manejar SARS bastant malament, aquesta vegada president Xi es va traslladar ràpidament a l'ordre de la transparència en la informació i les proves, igual que Corea del Sud ho va fer. No obstant això, un temps valuós es va perdre a la Xina (només uns pocs dies pot fer una diferència). El que va demostrar, però, notable a la Xina, va ser el confinament de l'epidèmia a la província de Hubei, al centre del qual Wuhan està situat. L'epidèmia no viatjarà a Beiyong o a l'oest, ni tan sols més al sud. Les mesures adoptades per confinar geogràficament el virus eren draconianes. Serien gairebé impossibles de reproduir en altres llocs per raons polítiques, econòmiques i culturals. La informació de la Xina suggereix que els tractaments i les mesures eren alguna cosa més que sensibles. La Xina i Singapur, per tant, van desplegar el seu poder de vigilància personal als nivells que eren invasius i autoritaris. Però semblen haver estat extremadament eficaços en total, encara que si s'haguessin implementat contramesures uns dies abans, els models suggereixen que moltes morts podrien haver-se evitat. Aquesta és una informació important: en qualsevol procés de creixement exponencial hi ha un punt d'inflexió més enllà del qual la massa ascendent està completament fora de control (cal destacar aquí, una vegada més, la significació de la massa en relació al ritme). El fet que Trump perd el temps durant tantes setmanes encara pot resultar costós en vides humanes.

Efectes econòmics ara Skyrocket sense marcar, tant a la Xina i més enllà. Alteracions que operen en les cadenes de valor de les empreses i en certs sectors van resultar més sistèmics i Substantius del que es pensava originalment. L'efecte a llarg termini pot ser abreujar o diversificar les cadenes de subministrament a mesura que avancem cap a menys formes de producció intenses en treball (amb enormes implicacions laborals) i una major dependència dels sistemes de producció amb intel·ligència artificial. La interrupció de les cadenes de producció implica la dispensació o col·locació de

treballadors, el que disminueix la demanda final, mentre que la demanda de matèries primeres redueix el consum de producció. Aquests impactes en el costat de la demanda han produït almenys una recessió suau.

Però les vulnerabilitats més grans eren en altres llocs. Els modes de consumisme que explosoïnen després de 2007 – 8 s'han estavellat amb conseqüències devastadores. Aquests modes es basen en reduir el temps de facturació de consum per portar-lo el més a prop possible a zero. L'diluvi d'inversions en aquestes formes de consumisme està absolutament relacionat amb la màxima absorció de volums exponencialment creixent de capital en forma de consumisme que va tenir el menor temps de facturació possible. El turisme internacional ha estat emblemàtic. Visites internacionals han augmentat de 800.000.000 a 1.400.000.000 entre 2010 i 2018. Aquesta forma de consumisme boig requereix inversions massives d'infraestructura en aeroports i aerolínes, hotels i restaurants, parcs temàtics i esdeveniments culturals, etc. Aquest lloc d'acumulació capitalista ara s'executa: les aerolínes estan a prop de la fallida, els hotels són buits, i l'atur massiu en els sectors d'habitatge és imminent. No és una bona idea menjar fora i han tancat en molts llocs restaurants i bars. Fins i tot els menjar per emportar semblen portar riscos. El vast exèrcit de treballadors de l'economia "d'ordres petites" ["economia de cabriolé"] o unes altres formes de treball precari l'estan posant al carrer sense mitjans visibles de sosteniment. Es cancel·len esdeveniments com ara festivals culturals, campionats de futbol i bàsquet, concerts, conferències empresarials i professionals, i fins i tot reunions polítiques amb fins electorals. Aquestes formes de consumisme d' "activitats" s'han tancat. Els ingressos del govern local ha anat pel forat. I estan tancant col·legis i universitats.

Gran part del model innovador del consumisme capitalista és inútil en les condicions actuals. L'impuls cap al que André Gorz descriu com "consumisme compensatori" (en el qual se suposa que els treballadors alienats han de recuperar els esperits gràcies a un paquet de vacances de platja tropical) s'ha impulsat.

Però les economies capitalistes són impulsades pel consumisme per 70 o fins i tot 80%. La confiança del consumidor i els sentiments s'han convertit en la clau per mobilitzar la demanda efectiva i el capital en els últims 40 anys, i el capital ha estat cada vegada més impulsat per la demanda i les necessitats dels consumidors. Aquesta font d'energia econòmica no ha estat sotmesa a fluctuacions rampants (amb algunes excepcions, com l'erupció del volcà islandès que va bloquejar els vols transatlàntics durant un parell de setmanes). Però el COVID-19 no dóna suport a una fluctuació desenfrenada però un col·lapse Totpoderós al cor de la forma de consumisme que domina en els països més afulents. La forma espiral d'acumulació infinita de capital està enfonsament en una part del món a qualsevol altre. L'única cosa que pot salvar és multitudinari finançat pel govern i el consumisme evocava del no-res. Això requerirà la socialització de tota l'economia dels Estats Units, per exemple, però sense anomenar-lo socialisme.

Línies davanteres

Hi ha un mite convenient que les malalties contagioses no reconeixen les classes o altres barreres socials o límits. Com moltes d'aquestes dites, hi ha una certa veritat en això. En les epidèmies de còlera del segle XIX, transcendir les barreres de la classe va ser prou dramàtica com per generar el naixement d'un moviment públic de salut i

higiene (que va ser professionalitzat) que ha permès fins al dia d'avui. Que aquest moviment estava destinat a protegir a tots o només les classes altes no sempre va ser clar. Però avui en dia els efectes diferencials i les repercussions socials i de classe expliquen una altra història. Les repercussions econòmiques i socials es filtren a través de la discriminació "habitual", que ara és evident a tot arreu. Per començar, la plantilla s'espera que tingui cura del creixent nombre de persones malaltes és característicament definida en termes de gènere, raça i ètnia en la major part del món. Reflecteix la plantilla de la classe que es troba, per exemple, en aeroports i altres sectors logístics.

Aquesta "nova classe obrera" està en la primera fila i porta el pitjor de ser tant la força de treball que porta el major risc del virus en el treball o ser acomiadat sense recursos, a causa del retir econòmic que imposa el virus. Hi ha, per exemple, la qüestió de qui pot treballar a casa i qui no pot. Aquesta divisió, així com la qüestió de qui es pot permetre aïllar o posar en quarantena (amb o sense salari) en cas de contacte o contagi. De la mateixa forma que vaig aprendre a trucar als terratrèmols de Nicaragua (1973) i de la ciutat de Mèxic (1995), la classe tremolosa, l'avanç del COVID-19 exhibeix totes les característiques d'una pandèmia de classe, gènere i raça. Mentre que els esforços de mitigació es cobreixen en la retòrica que "tots estem en això junts", la pràctica, especialment dels governs nacionals, suggereix motivacions més sinistres. La classe obrera contemporània als Estats Units (predominantment nativa d'afroamericans, Hispànics i dones en els salaris) s'enfronta al desagradable dilema de convertir-se en contaminat en nom de l'atenció i mantenir els punts clau de subministrament (com ara botigues de queviures) oberts o d'atur sense prestació (com l'atenció sanitària adequada). Personal assalariat (com jo) treballar des de casa i rebre la seva nòmina igual que abans, mentre que els alts executius volar al voltant dels avions privats i helicòpters.

La plantilla s'ha socialitzat durant molt de temps en gairebé qualsevol lloc del món que es comporti com a bons subjectes neoliberalers (és a dir, que es culpa a si mateixos, o a Déu, si alguna cosa va malament, però mai m'atreveixo a suggerir que el capitalisme podria ser el problema). Però fins i tot els bons temes neoliberals poden veure que hi ha alguna cosa malament amb la forma en què s'ha respost a aquesta pandèmia.

La gran pregunta és: quant de temps durarà aquest últim? Podria durar més d'un any, i com més temps duri, més gran és la devaluació, incloent-hi la de la força de treball. Els nivells d'atur segurament s'elevaran a nivells comparables als de la dècada de 1930, en absència de grans intervencions estatals que hauran d'anar en contra de la tendència liberal. Hi ha múltiples ramificacions immediates de l'economia, així com la vida social diària. Però no tots són dolents. En la mesura que el consumisme contemporani s'estava tornant excessiu, estava vorejant el que Marx va descriure com "el consum excessiu i el consum boig, que al seu torn significa [per faldilla] la monstruosa i l'estranya, la ruïna" de tot el sistema. La imprudència d'aquest sobreconsum ha jugat un paper important en la degradació del medi ambient. La cancel·lació de vol aèria i les restriccions radicals en el transport i el moviment han tingut conseqüències positives per a l'emissió de gasos d'efecte hivernacle. La qualitat de l'aire ha millorat molt a Wuhan, com ho ha estat en moltes ciutats americanes. Els llocs d'ecoturisme tindran temps per recuperar-se de tantes petjades. Els cignes han tornat als canals de Venècia. En la mesura que aquest gust per aquests excessos consumeristes imprudent i ximpler

és frenar, podria haver alguns beneficis a llarg termini. Tenir menys morts a l'Everest podria ser una bona cosa. I mentre ningú ho està dient en veu alta, el biaix demogràfic del virus pot acabar afectant piràmides d'edat amb efectes a llarg termini sobre les càrregues de la seguretat social i el futur del "sector de l'atenció". La vida quotidiana s'alentirà i que serà, per a alguns, una benedicció. Les regles socials d'allunyament suggerides podrien conduir, si l'emergència continua el temps suficient, als canvis culturals. L'única manera de consumisme que beneficiarà gairebé sens dubte serà el que jo anomeno l'economia "Netflix", que serveix "els espectadors de borratxera" de totes maneres.

En el front econòmic, les respostes han estat condicionades per la forma d'Èxode des del col·lapse 2007 – 8. Això implicava una política monetària d'extraordinària facilitat emparentada amb el rescat de bancs, complementada amb un augment dramàtic del consum productiu per una massiva expansió d'inversions en infraestructures a la Xina. Aquest últim no es pot repetir a l'escala requerida. El paquet de rescat establert en 2008 es va centrar en els bancs, però també va implicar la nacionalització de facto de general motors. Potser de manera significativa, davant el descontentament dels treballadors i l'enfonsament de la demanda del mercat, les tres principals companyies de cotxes de Detroit estan tancant, almenys temporalment.

Si la Xina no pot repetir el seu paper de 2007 8-2008, llavors la càrrega de l'emergent crisi econòmica actual es trasllada als Estats Units, i aquí és la ironia final: les úniques mesures polítiques que funcionaran, tant econòmicament com políticament, són molt més socialistes que qualsevol cosa que Sanders pugui proposar, i els programes de rescat hauran de ser iniciats sota els auspicis , presumiblement sota la màscara del Make America Big Again

Tots els republicans que tan visceralment es van oposar al rescat de 2008 hauran d'empassar-se les seves paraules o el desafiament de Donald Trump. Aquest últim, si és prudent, cancel·larà l'elecció sobre la base d'una emergència i declara l'inici d'una presidència Imperial per salvar el capital i el món de "revolta i revolució".

Originalment publicat a [jacobin](#)